

TSÖLIAAKIAST, SOOLE ÄRRITUSSÜNDROOMIST ja GLUTEENITUNDLIKKUSEST

Riina Salupere
09.11.2013

RHK-10 rahvusvaheline haiguste ja terviseiga seotud
probleemide statistiline klassifikatsioon (10.versioon 1992) 1996

K90.0

kõhuõõnehaigus *morbus coeliacus*

gluteenitundlik enteropaatia *enteropathia ex gluteno*

tsöliaakia *coeliac disease*

mittetroopiline spruu *nontropical sprue*

idiopaat-steatorröa *idiopathic steatorrhoea*

K90.1

troopiline spruu *sprue tropica*

L13.0

herpetiformne dermatiit e. ohatisjas nahapõletik

dermatitis herpetiformis

NCGS

- *Non-coeliac gluten sensitivity*

Mooney PD et al. Neurogastroenterol Motil 2013

Sapone A, Bai JC, Ciacci C, et al. Spectrum of gluten-related disorders: consensus on new nomenclature and classification. BMC Med 2012;10:13

- *„Scientists agreed to change the nomenclature from Gluten Sensitivity (GS) to Non-Coeliac Gluten Sensitivity (NCGS). This specification emphasises that GS can only be diagnosed if other pathologies have been ruled out. For this reason the term "Gluten Sensitivity" will be replaced by "Non-Coeliac Gluten Sensitivity" on the [Dr. Schär Institute Website](#) soon.“*

tsöliaakia

- Soomes esinemissagedus 2% (1:53 uuritava kohta)
- Euroopas 1%
- Eestis esinemissagedus **0.34%**
1161 9-15a. koolilast, 5 IgA tTG posit, 4-1 peensoole
limaskesta atroofia (1:290 kohta)

Ress K et al. Dig Liver Dis 2007;39:136 -139.

autoimmuunuuringud (1)

- vajalikud diagnoosiks ja sõeluringuteks riskirühmades
- tundlikud ja spetsiifilised nii lastel kui täiskasvanuil

- koe transglutaminaasi vastased antikehad
 - *tTG IgA, tTG IgG
 - *tundlikkus 85-95% ja spetsiifilisus 91-96%
- endomüüsiümivastased antikehad EmA IgA
 - *reageerib koe transglutaminaasi kui autoantigeeniga
- gliadiinivastased antikehad AGA
 - *vähem tundlikud ja vähem spetsiifilised

autoimmuunuringud (2)

- ANA IgG tiiter 1:10 Pos

ANA IgG tiiter Lõpptiiter ANA 1:80 Pos

EMA IgA tiiter 1:10 Negatiivne

tTG IgA QN 2 (<19,9 RU/mL)

tTG IgG QN 0.07 (<0,99 RU)

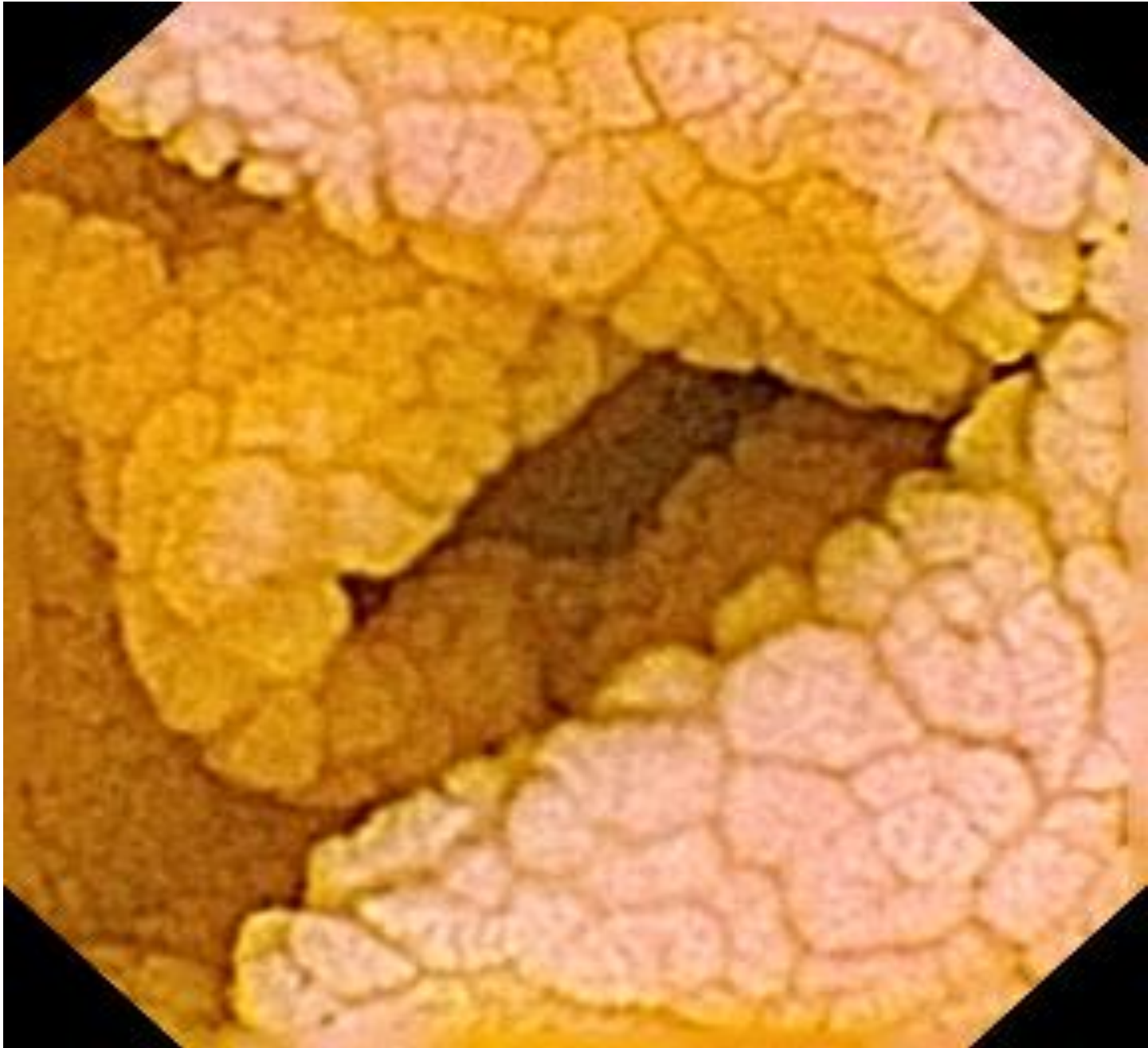
HLA alleelide määramine

- seos HLA isovormide ehk haplotüüpidega DQ2 ja/või DQ8

*DQ2 haplotüüp DQ2.5 koosneb kahe erineva geeni alleelist DQB1*02:01 ja DQA1*05:01

*DQ8 koosneb alleelidest DQB1*03:02 ja DQA1*03:01

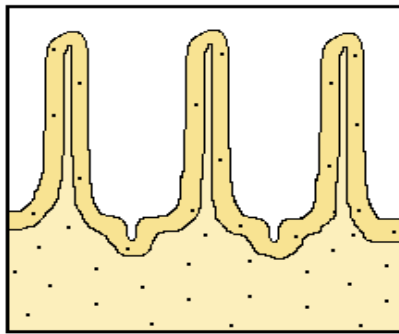
- 90% tsöliaakia haigeist haplotüüp DQ2.5 ja 8% DQ8
- *30 %-l üldpopulatsioonis

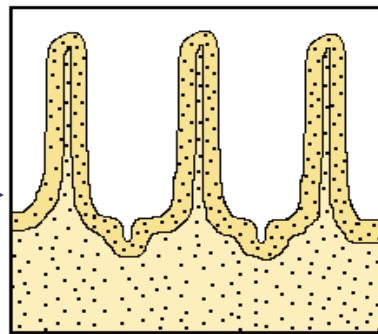

peensoole limaskesta kahjustuse teke ja taandumine

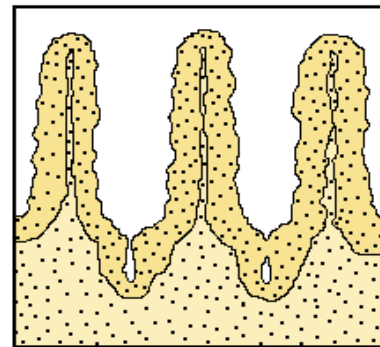
Marshi klassifikatsioon (2002)

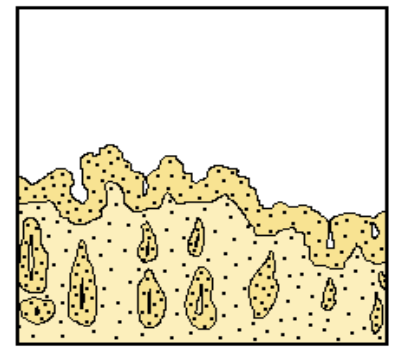
Normaalne peensoole limaskest

Marsh I (infiltratiivne)

Marsh II (hüperplastiline)

Marsh III (destruktiivne)

normaalne

infiltratiivne

hüperplastiline

destruktiivne

tsöliaakia

- autoimmuunhaigus, mil gluteen põhjustab peensoole limaskestast põletikku ja soolehäirete atroofiat
 - autoantigeeniks valk - koe transglutaminaas
 - normaalne valk paljudes kudedes ja koevedelikes
 - kliiniline väljendus erinev
- *herpetiformne dermatiit 80 %
- *Downi sündroom 5-12%
- *autoimmuunhepatiit 12-13 %
- *autoimmuuntüreoidiit 7-10 %
- *1.tüüpi diabeet 3-12 %
- *I astme sugulastel 10-20 % tsöliaakia

Non-Coeliac Gluten Sensitivity (NCGS)

- probleemid
 - *“*NCGS is widely recognized by the general public*“
 - *“*scientific community has been slow to respond*“
 - *“*gluten-free market is big business*“
 - *segadusse ajavad nimetused
- kolm gluteenist indutseeritud olukorda
 - *tsöliaakia
 - *teravilja-allergia (*IgE-mediated disorder*)
 - *NCGS

Non-Coeliac Gluten Sensitivity (NCGS)

- st. patsiendid, kellel ei ole tsöliaakiat ja teravilja-allergiat, kuid tunnevad end paremini gluteenivabal dieedil
- levimus teadmata
- vaevus tekib koheselt söögijärgselt
- ei ole autoimmuunhaigus, puuduvad autoantikehad
- ei ole seost HLA DQ2/8
- peensoole limaskest Marsh 0
- ei ole kaasuvaid haiguseid, ei ole tüsistusi

Non-Coeliac Gluten Sensitivity (NCGS)

- randomiseeritud topeltpime platseebokontrolliga kliiniline uuring
- *34 IBS patsienti (29-59a, 4m)
- *puudus tsöliaakia ja HLA tsöliaakiale sobiv genotüüp
- *gluteenivaba dieet 6n
- *FODMAP või gluteeni 6 nädalat
- *gluteenigrupis (13/19) vaevusi enam kui FODMAP grupis (6/15)
- *puudus erinevus HLA DQ2 ja DQ8 esinemises

Biesiekierski JR et al. Am J Gastroenterol 2011;106(3):508-14.

talitlushäirete klassifikatsioon

- ülakõhuvalu seoses söömisega

funktsionaalne düspepsia K30

- alakõhuvalu roojamissageduse muutusega
- soole ärritussündroom K58.0** (kõhulahtisusega)
- soole ärritussündroom K58.9** (kõhulahtisuseta)

- roojamissageduse muutus alakõhuvaluta
- funktsionaalne kõhulahtisus K59.1**

funktsionaalne kõhukinnisus K59.0

- alakõhuvalu roojamissageduse muutuseta

funktsionaalne kõhuvalu

krooniline päraakuvalu

mööduv päraakuvalu - *proctalgia fugax* K59.4

- kõhupuhitus R14

soole ärritussündroom

- krooniline ägenemistega kulgev talitlushäire, mis diagnoositakse sümptomite alusel

*soole tundlikkusehäire koos motiilsushäirega

*tundlikkuse tsentraalse regulatsiooni häire:
serotoniini (5HT) regulatsiooni häire

*bakterite liigvohamine

*eelnev sooleinfektsioon

*kesknärvisüsteemi regulatsioon (stress)

Rooma III kriteeriumid

- vähemalt 3 päeva kuus viimase 3 kuu jooksul
- sümptomite kestus vähemalt 6 kuud

- kõhuvalu/ebamugavustunne (episoodiline või pidev), millega kaasub vähemalt kaks järgnevaist
 - * leevendub roojamisel
 - * kaasub roojamissageduse muutus
 - * kaasub rooja konsistentsi muutus

- diagnoosi toetab: pakitsustunne, mittetäieliku roojamise tunne, kõhupuhitus, roojakuju muutus

- d-IBS (30%, $m > n$), c-IBS (30%, $n > m$)

Longstreth GF et al. Gastroenterology 2006;130:1480-1491.

Bristoli roojaskaala

-

1. Kõvad, raskesti väljutatavad pabulad
-

2. Vorstikujuline, klompidest koosnev
-

3. Vorstikujuline, pinnal lõhed
-

4. Vorstikujuline, pehme, sileda pinnaga
-

5. Pehmed selgepiirilised, kergesti väljutatavad tükid
-

6. Püdel mass kohevate, ebaühtlase servaga tükkidega
-

7. Täiesti vedel, tahkete tükkideta mass